

Beste leerling,

Dit document bevat het examenverslag van het vak geschiedenis vwo, eerste tijdvak (2017). In dit examenverslag proberen we zo goed mogelijk antwoord te geven op de volgende vraag:

In hoeverre was het examen te maken met behulp van de op de cursus behandelde kennis & vaardigheden?

Om een zo duidelijk mogelijk verslag te maken, hebben we de examenvragen onderverdeeld in 4 categorieën.

- I. Algemene (niet vakgerelateerde) kennis & vaardigheden
- II. Alleen-kennis/aanpak-uit-de-cursus-vraag
- III. Een-stapje-extra-vraag.
- IV. Niet voorgekomen in de cursus

De eerste categorie doet een beroep op algemene basisvaardigheden, welke we bekend veronderstellen. Categorie II en III zijn vragen die op te lossen zijn met de kennis en vaardigheden die je op de cursus geleerd hebt. De laatste categorie vragen is op de cursus niet aan bod gekomen. In bijlage 1, achteraan dit document, vind je een nadere toelichting op deze categorieën.

Het is belangrijk om te beseffen dat deze categorieën niets zeggen over de moeilijkheidsgraad van een vraag. Een vraag die rechtstreeks op te lossen valt met kennis en vaardigheden uit de cursus (categorie II) kan best een pittigere opgave zijn dan een vraag die niet is voorgekomen tijdens de cursus (categorie IV).

Mocht je vragen of opmerkingen hebben naar aanleiding van dit examenverslag, dan horen we dit uiteraard heel graag! Je mag ons hier altijd over mailen op info@sslleiden.nl.

Met vriendelijke groet,

Hans Huibregtse

	vraag	aantal punten	categorie vraag	toelichting categorie keuze:
1	1	2	II	Welke stof kon je gebruiken? Door de examentips uit stappenplan 'Examenvraag' te gebruiken ('markeer kernwoorden' & 'zoek bij welk stukje uitleg deze kernwoorden horen') kon je bepalen waar in de geschiedenis je de gebeurtenissen die hier worden genoemd kon plaatsen. Ook kon je het stappenplan 'Chronologievragen', dat in het avondprogramma is behandeld, gebruiken: stap I en II van dit stappenplan komen overeen met de examentips uit stappenplan 'Examenvraag'. De volgende kernwoorden verwijzen naar de periodes uit de aantekeningen die je tijdens de cursus hebt gekregen: 'industrialisatie', 'handelsstad', 'Sovjet Unie', 'verdwijnen communistische bewind', 'katholieke/protestantse vorsten', 'beker tot het christendom'.
2	2	2	II	Welke stof kon je gebruiken? Bij deze vraag moest je het ostracisme (A) koppelen aan het wel/niet bevorderen van de Atheense democratie (B). Dit kon je doen door goed stap II van het Stappenplan Examenvraag toe te passen (het verband was hier een ontwikkeling). Alle benodigde informatie kon je vinden in het blok 'Prehistorie & Oudheid'.
	3	2	II	Welke stof kon je gebruiken? Bij deze vraag moest je de consolidatie van het Romeinse Rijk (A) in verband brengen met de bron (B). Het verband was hier een vergelijking (Stap II, Stappenplan Examenvraag). Alle benodigde kennis had je kunnen vinden in blok 2 van 'Prehistorie & Oudheid'. Het woord 'consolidatie' had je eventueel kunnen opzoeken in je woordenboek.
3	4	2	II	Welke stof kon je gebruiken? Bij deze vraag moest je het opnemen in de politieke structuur (A1) en in de culturele structuur (A2) koppelen aan de bron. Het verband was hier een vergelijking. Wel moest je weten dat met politieke structuur het feodalisme en met culturele structuur het christendom werd bedoeld, deze kennis kon je terugvinden in het blok 'Middeleeuwen'.
	2		I	Benodigde algemene kennis & vaardigheden: Bij deze vraag moest je vooral tekstverklaren. Je kon het antwoord op de laatste twee deelvragen letterlijk uit de bron halen. Uiteraard had je hiervoor wel het antwoord op de eerste twee deelvragen nodig.
	5	2	II	Welke stof kon je gebruiken? Aan de hand van de uitleg 'Bronnen beoordelen' die in het avondprogramma is behandeld kon je deze vraag beantwoorden. Je kon hier gebruik maken van het argument dat de schrijver van de bron bijbedoelingen heeft. Vervolgens was de examentip in deze uitleg erg belangrijk: laat zien hoe je dat weet. In dit geval moest je om dit aan te tonen een element uit de bron noemen.
4	6	4	II	Welke stof kon je gebruiken? Tijdens de cursus zijn in het blok 'Middeleeuwen' de kenmerkende aspecten (A) van dit tijdvak behandeld, deze moest je koppelen aan de bron (B). Het verband was hier een ontwikkeling.
	7	1	II	Welke stof kon je gebruiken? Om deze vraag goed te kunnen beantwoorden moest je de bron (A) vergelijken met het beleid van Filips II (B) om zo te komen tot een verschil. De kennis die je hiervoor nodig had, is terug te vinden in subblok 1b, van het blok 'Republiek'.
	3		II	Welke stof kon je gebruiken? De laatste drie deelvragen van deze opgave waren kennisvragen, waarvoor de kennis is terug te vinden in subblok 1b van het blok 'Republiek'. Het noemen van drie feitjes voldeed.
	8	2	II	Welke stof kon je gebruiken? In subblok 2 van het blok 'Republiek' zijn de oorzaken voor het uiteenvallen van de Pacificatie van Gent (A) behandeld. Deze moest je in verband brengen met de bron (B), het verband was hier een vergelijking.
	9	2	II	Welke stof kon je gebruiken? Tijdens de cursus is in subblok 2 van het blok 'Republiek' het standpunt van Willem van Oranje (A) behandeld, dit standpunt moest je koppelen aan één van de twee sprekers in de bron (B). Het verband was een vergelijking.
	10	2	II	Welke stof kon je gebruiken? In subblok 3 van het blok 'Republiek' zijn manier van besluitvorming in de Republiek (A1) en de functie van Willem van Oranje (A2) behandeld. Deze moest je vervolgens koppelen aan de reactie van Willem van Oranje (B). Het verband hierbij was een ontwikkeling.
	11	1	II	Welke stof kon je gebruiken? Dit was een kennisvraag, je hoefde enkel het politieke doel te noemen, dit doel komt terug in subblok 2 van het blok 'Republiek': de Nederlanden wilden de Opstand tegen Spanje winnen.
	1		II	Welke stof kon je gebruiken? Je moet hier punt 1 uit de vraag (A) koppelen aan punt 2 uit de vraag (B), het verband was een ontwikkeling. De benodigde kennis kon je terugvinden in subblok 2 van de 'Republiek'.
	1		I	Benodigde algemene kennis & vaardigheden: Daarnaast was de algemene kennis nodig dat Ghana in Afrika ligt en dat uit Afrika veel slaven kwamen in deze periode van de Geschiedenis. Met behulp van deze kennis kon je je redenering compleet maken.
12	3		II	Welke stof kon je gebruiken? Je moest hier het verhaal uit de bron (A) koppelen aan ofwel de radicale, ofwel de gematigde Verlichting (B). Het verband hier was een vergelijking. De benodigde kennis over beide stromingen was terug te vinden in subblok 2 van het blok 'Verlichting'. Daarnaast moest je de bron (A) koppelen aan het abolitionisme (B), wederom een vergelijking. Ook deze kennis was terug te vinden in subblok 2 van het blok 'Verlichting'.
13	2		III	Welke stappen moest je zetten? Tijdens de cursus zijn in subblok 4 van het blok 'Verlichting' de kritiekpunten op Lodewijk XVI (A) behandeld. Deze moest je vervolgens koppelen aan de bron (B), het verband was hierbij een vergelijking. Echter was ook een extra stap nodig: je moest de kenmerken van de Verlichting, die tijdens de cursus behandeld zijn in subblok 1 t/m 3 van het blok 'Verlichting', vervolgens koppelen aan de genoemde kritiekpunten.
	1		II	Welke stof kon je gebruiken? Bij deze vraag moest je de bron (A) koppelen aan de grondwet van 1791 (B), het verband was een vergelijking. Verder was geen inhoudelijke kennis van de grondwet nodig, voor deze vraag moest je enkel goed tekstverklaren en formuleren.
14	2		II	Welke stof kon je gebruiken? Tijdens de cursus is in subblok 4 van het blok 'Verlichting' het eerste kenmerk van de Jacobijnenn, de vervolging van tegenstanders (A) behandeld. Dit kenmerk moest je vervolgens koppelen aan de bron (B), het verband was een vergelijking.
	2		IV	Niet voorgekomen op de cursus: Bij deze vraag dien je dezelfde aanpak als bij het eerste deel van vraag 14 te gebruiken. Het gaat nu om een kenmerk, het verwijderen van alles dat doet denken aan de adel is niet behandeld tijdens de cursus, omdat het grotebak-stof is.

5	15	1	I	Benodige algemene kennis & vaardigheden: Om deze vraag op te lossen moest je tekstverklaren. Je kon op deze manier uit de bron halen dat de regering het algemeen kiesrecht probeerde in te voeren uit angst voor de vierde stand (de arbeiders).
		1	II	Welke stof kon je gebruiken? Dit was een kennisvraag, je hoefde enkel te benoemen dat het hier ging om de Industriële Revolutie.
		1	II	Welke stof kon je gebruiken? Om deze vraag te beantwoorden moest je de opvatting van Van Eck uit de bron (A) koppelen aan de radicale stroming van de Verlichting (B). Het verband was hier een vergelijking (verschil). Alle benodigde kennis over de radicale stroming was terug te vinden in subblok 2 van het blok 'Verlichting'.
16	2	II	Welke stof kon je gebruiken? Tijdens de cursus is in subblok 1 van het blok 'Duitsland' de politiek van Bismarck (A) behandeld. Deze moest je vervolgens vergelijken met het geven van koloniën aan Frankrijk (B). Daarnaast was kennis nodig van de Frans-Duitse tegenstellingen, die eveneens terugkomen in subblok 1.	
17	3	III	Welke stappen moest je zetten? Met behulp van het stappenplan 'Prenten' kon je deze vraag oplossen. Het bepalen van het onderwerp was hier vooral een lastige stap: je moest zelf bedenken, aan de hand van de prent en je algemene kennis en vaardigheden, dat het hier moest gaan om de wapenwedloop. Daarnaast moest je de figuurlijke betekenis van de beeldelementen achterhalen, stap II en III uit het stappenplan konden je daarbij helpen. De benodigde kennis over de wapenwedloop als oorzaak voor de Eerste Wereldoorlog was terug te vinden in subblok 1 van het blok 'Duitsland'.	
	1	IV	Niet voorgekomen op de cursus: Dat de socialisten tevens anti-imperialistisch of anti-militaristisch waren is niet behandeld tijdens de cursus. Het behoort tot de grote-bak-stof.	
18	2	II	Welke stof kon je gebruiken? Dit was een kennisvraag, de gebeurtenissen aan het eind van de Eerste Wereldoorlog zijn, behandeld aan het eind van subblok 1 of aan het begin van subblok 2 van het blok 'Duitsland'. Bij deze vraag kon je alle punten scoren door ze alleen te noemen.	
	1	III	Welke stappen moest je zetten? De extra stap hier was dat je moest bedenken wat het CITO bedoelt met 'het perspectief van de oude elite', aan de hand van je kennis over hoe de Eerste Wereldoorlog tot stand is gekomen kon je bedenken dat het hier moest gaan om het grote vertrouwen in Duitsland, met als doel gebiedsuitbereiding of het vergroten van de macht. Deze kennis is terug te vinden in subblok 1 van het blok 'Duitsland'. Vervolgens moest je deze visie (A) koppelen aan de uitspraak (B), het verband hierbij was een vergelijking.	
19	1	II	Welke stof kon je gebruiken? Tijdens de cursus is in subblok 1 van het blok 'Koude Oorlog' de kennis over de Koude Oorlog die je hier nodig had behandeld: je moest weten dat de Sovjet Unie in deze periode communistisch werd en dat hierdoor het vertrouwen in de SU laag was (oplopende spanningen).	
	1	II	Welke stof kon je gebruiken? Tijdens de cursus is in subblok 2 van het blok 'Duitsland' de internationale situatie in 1934 (A) behandeld. Deze moest je vervolgens koppelen aan lidmaatschap van de SU (B). Het verband was hier een ontwikkeling.	
	1	II	Welke stof kon je gebruiken? Tijdens de cursus zijn in subblok 2 van het blok 'Duitsland' de gebeurtenissen in 1939 (A) behandeld, deze moest je koppelen aan de verwachting van Frankrijk uit de vorige deelvraag (B). Het verband was hier een vergelijking.	
20	2	III	Welke stappen moest je zetten? De extra stappen die je in deze opgave moest nemen, zaten hem vooral in het bedenken van de boodschap die de nationaal-socialisten met deze foto zouden willen uitstralen. Deze boodschap (A) moest je vervolgens koppelen aan de foto (B) en daarnaast moest je beargumenteren waarom de foto daar niet bij past. Hiervoor had je enerzijds de kennis over de nazi's nodig (subblokklok 3 'Duitsland'), maar anderzijds je eigen interpretatievermogen.	
21	3	II	Welke stof kon je gebruiken? Aan de hand van de aantekening in subblok 3 van 'Duitsland' (zowel a als b) kon je deze vraag oplossen. Je moest de kenmerken die hier zijn behandeld (A) koppelen aan de bron (B), het verband was een vergelijking. Let op: het eerste kenmerk dat in het antwoordmodel van het CITO genoemd werd komt niet voor in onze uitleg, echter gaat het hier om 'voorbeelden van antwoorden', als je het in onze uitleg genoemde 'Lebensraum' hier als kenmerk had gebruikt, had dit je de volledige punten opgeleverd!	
22	2	I	Benodige algemene kennis & vaardigheden: Je kon hier met algemene kennis beredeneren dat de Nederlandse Staat Rost van Tonningen wilde berechten, omdat hij reclame maakte voor het Duitse leger of voor deelname aan arbeid voor de Duitsers.	
23	2	II	Welke stof kon je gebruiken? Door de examentips uit stappenplan 'Examenvraag' te gebruiken ('markeer kernwoorden' & 'zoek bij welk stukje uitleg deze kernwoorden horen') kon je bepalen waar in de geschiedenis je de gebeurtenissen die hier worden genoemd kon plaatsen. Ook kon je het stappenplan 'Chronologievragen', dat in het avondprogramma is behandeld, gebruiken: stap I en II van dit stappenplan komen overeen met de examentips uit stappenplan 'Examenvraag'. De volgende kernwoorden verwijzen naar de periodes uit de aantekeningen die je tijdens de cursus hebt gekregen: 'Tweede Wereldoorlog', 'Na het uiteenvallen van de Sovjet Unie', 'communisme revolutionairen', 'Overwinning op Napoleon', 'Na de dood van Stalin', 'Stichting van de Sovjet Unie'.	
24	2	III	Welke stappen moest je zetten? De extra stap die je hier moest zetten, was de politieke boodschap die het wijzigen van het volkslied moet hebben gehad. Hiervoor was enig inzicht vereist: op basis van de kennis die behandeld is in subblok 1 en 3 van het blok 'Koude Oorlog' moest je een reden bedenken waarom het volkslied zou zijn gewijzigd. Vervolgens moest je dit motief (A) koppelen aan de beschrijving (B), het verband was een ontwikkeling.	
25	2	II	Welke stof kon je gebruiken? Tijdens de cursus is in subblok 2a van het blok 'Koude Oorlog' het doel van het Marshallplan (A) behandeld, dit doel moest je vervolgens koppelen aan de in de vraag omschreven voorwaarde (B). Het verband was een ontwikkeling.	

26	3	III	Welke stappen moest je zetten? Tijdens de cursus is in subblok 4 van het blok 'Koude Oorlog' de Praagse Lente behandeld. Deze kennis moest je hier gebruiken, je moest weten dat tijdens de Praagse Lente in opstand werd gekomen tegen de invloed van de Sovjet Unie. Ook wist je dat deze Praagse Lente werd neergeslagen door de SU. De extra stap zat hem vervolgens in het interpreteren van de prent. Dit kon je doen aan de hand van het Stappenplan Prenten.
27	2	III	Welke stappen moest je zetten? De extra stap zat hem hier in de figuurlijke betekenis van de verschillende beeldelementen. Aan de hand van het stappenplan 'Prenten' kon je deze figuurlijke betekenis achterhalen en vervolgens koppelen aan je kennis over de
28	2	II	Welke stof kon je gebruiken? Tijdens de cursus is in subblok 4 van het blok 'Koude Oorlog' het jaar 1991 (A) behandeld. Je kennis over dit jaar, namelijk dat de SU ophield te bestaan, moest je vervolgens koppelen aan het beschikbaar worden van meer inzichten over de Koude Oorlog (B). Het verband was een ontwikkeling.

74

verdeling per categorie:

categorie	aantal punten	percentage
I	6	8%
II	50	68%
III	15	20%
IV	3	4%
	74	100%

In hoeverre was het examen te maken met behulp van de op de cursus opgedane kennis & vaardigheden?

Dit gold voor: 96% van de vragen (namelijk categorie I, II en III).

Bijlage 1: Toelichting categorieën

Categorie I: Algemene (niet vakgerelateerde) kennis & vaardigheden

Dit betreft de volgende vragen: vragen waarbij een beroep wordt gedaan op algemene kennis & vaardigheden. Dit zijn kennis & vaardigheden die niet zijn opgenomen in de eindtermen in de syllabus en niet in Samengevat staan (zo ja: dan behoren de vragen tot één van de drie andere categorieën).

Categorie II: alleen-kennis/aanpak-uit-de-cursus-vraag

Dit betreft de volgende vragen:

- Vragen die letterlijk voorkomen in de uitleg (in de uitleg of in een klassikaal voorbeeld);
- Vragen die letterlijk met een stappenplan op te lossen zijn;
- Vragen die vergelijkbaar zijn met opgaven uit de opgavenbundel die vrijwel altijd worden opgegeven door de hoofddocent;
- Theorievragen die niet worden behandeld op de cursus, maar die we je van tevoren via de vakkenpagina geadviseerd hebben te leren (uit bijv. Samengevat);
- Vragen die vergelijkbaar zijn met vragen uit de voorbereidende opgaven.

Categorie III: een-stapje-extra-vraag

Dit betreffen vragen waarbij je, de naam zegt het al, een stapje extra moet zetten. Oftewel: je moest je kennis en vaardigheden behandeld tijdens de cursus combineren met een stukje 'inzicht'. Bijvoorbeeld:

- Je moet net even buiten het stappenplan om denken;
- Je moet informatie uit de tekst halen om een bepaalde variabele voor een formule of berekening uit te rekenen.

Categorie IV: niet voorgekomen op de cursus

Dit betreft de volgende vragen:

- Vragen over begrippen die niet voorkomen in de uitleg, de standaard opgegeven opgaven door de hoofddocent, en waarbij het woordenboek ook geen soelaas biedt;
- Vragen over grote-bak-stof die niet voorkomen in standaard opgegeven opgaven door de hoofddocent, de voorbereidende opgaven of opgegeven stof op de vakkenpagina.
- Vragen waarvan je redelijkerwijs niet kon vaststellen dat het om een (op de cursus behandeld) concept in een andere context gaat.